

LS 0012

Detta är intervju nr 12, med Fru Alma N. Anderson, född Brant, 1883, i Torpa, Fjärås socken.

Lennart Setterdahl: Jag vill fråga Er, Fru Anderson, kan Ni berätta lite grand om Ert föräldrahem, hur det var. Var det ett hus eller var det sammanbyggt på något sätt?

Alma Anderson: Ett hus.

L: Jaha. Hur många rum?

A: Well, that was 3 rooms.

L: Jaha. Allt i ett.

A: Allt i ett!

L: Och Er far, han var en före detta soldat, men när Ni växte upp var han fiskare, säger Ni.

A: Ja.

L: Kommer Ni ihåg när Er far var ute och fiskade. Var han med i något lag, eller var han ensam?

A: Ja han var ensam.

L: Jaha. Var det någon särskild fisk som han var ute efter; eller var det just

A: Det var ål.

L: Var det utanför Halmstadskusten?

A: Yes. They did, in Kattegatt.

L: Jaha. Och så när Er far kom hem med detta. Då hjälptes familjen åt att sälja den.

A: Ja.

L: På den här gården som Ni var född på nu: fanns där mark så ni kunde ha kor eller hästar, eller var den större?

A: No. No.

L: De kunde inte ha några djur.

A: A pig.

L: Grisar.

A: Gris.

L: Odlade ni några grönsaker till exempel, så ni kunde få hjälp till familjens uppehälle, som ni fick sålt?

A: Yes, we had, and we sold it the most.

L: Jaha. Och vad var det för sorts grönsaker? Var det

A: Potatis, pickles, carrots.

L: Och det sålde ni.

A: That we keep, see..

L: För eget bruk.

A: Ja. We had stickelbärsbuskar, frukt - Vi hade inga fruktträd.

L: Nähä. På den här gården nu, som ni bebodde, var det en större gård?

A: No.

L: Det var ert eget. Ni arrenderade den inte, utan det var ert eget efter att Er far varit soldat, och fått denna.

A: No, no. We - I don't know how to say it - we rented it from a bigger farm.

L: Å, på så sätt.

A: Vi gjorde vanligtvis dagsverken. My father have to work so many days for this place we have.

L: Vad hette ägaren till den platsen? Kommer Ni ihåg det?

A: Well. That - it was my mothers sister. They changed hands once.

L: Ni kommer inte ihåg det riktigt. Var Era föräldrar nöjda med förhållandena eller var det något tal om att ni skulle åka till Amerika, till exempel?

A: No. No!

L: När hörde Ni, Fru Anderson, för första gången om Amerika? Var det i skolan eller var det av bekanta? släktingar eller?

A: Well, I had a sister, that came over here.. Two. Because; I had a sister here before. And this sister came to This sister here.

L: Jaha.

A: And she couldn't take it. So all she was here, and back again, in less time than 6 months.

L: Tillbaka till Sverige, igen.

A: Tillbaka till Sverige.

L: Och hennes namn var?

A: Adelina.

L: Jaha. Hon är död nu, ja.

A: O yes.

L: Och Ni vet inte om några av Era föräldrars, eller släktingars bröder, eller systrar var över till Amerika? Någon moster eller faster?

A: No. But this farmer, there would be my ant, see, they had a son, who was here. But: he was gone, and he came back.

L: Jaha. Tillbaka till Fjärås.

A: Yes.

L: Men Ni kommer inte ihåg vilket år?

A: Oh, no!

L: Kommer Ni själv ihåg, när han kom tillbaka: pratade han mycket om Amerika till exempel eller? På vad sätt?

A: Yes, of course. I was just about 19 when I come here and, of course, before that - I did, too.

L: Det var många från bygden i Fjärås som åkte?

A: O no! Inte så många in my territory who went over here. No.

L: Nej.

Om vi går tillbaka. Ni gick i skola i Fjärås, i både små- och folkskola.

A: Yes.

L: Ni kommer inte ihåg om läraren talade någonting särskilt om emigrationen till Amerika?

A: No.

L: Det var inget.

A: Oh no!

L: Ni lekte aldrig som barn att ni skulle åka till Amerika?

A: No.

L: och Ni var 13-14 år när Ni konfirmerades i Fjärås kyrka?

A: Ja, 14.

L: Och kyrkoherdens namn, kommer Ni ihåg det?

A: Yes. Det var Sjöblom.

L: Sjöblom. Och han var kyrkoherde för Er församling.

A: Ja.

L: Han nämnde aldrig någonting om emigration?

A: No.

L: Intog religionen en framträdande plats i Ert hem? Ni gick regelbundet till kyrkan och sådant?

A: Yes.

L: På den tiden var det rätt vanligt att man var trogna kyrkobesökare och så.

A: Oh yes. Yes.

L: Vad hade Era föräldrar för inställning till emigrationen till Amerika? Ni minns aldrig att Era föräldrar talade om emigrationen, om att folk åkte över, och på det viset?

A: Jo. My sister went. She was old enough to be on her own. But; she didn't like it! She was all sick. And she worked in places here. Her hands; they was so slashy. And they just called her in to look at her hands, and she didn't like it. And she came back.

L: Så hon stannade bara i ett halvår? eller?

A: Ja. Resan; fram och tillbaka.

L: Jaha. Åkte hon till Cleveland, också?

A: Yes.

L: Till Cleveland.

A: Ja.

L: Och Hon åkte aldrig tillbaka till Amerika igen?

A: No.

L: Ni kommer ihåg - Ni var så pass gammal - så Ni kommer ihåg vad hon sade när hon kom tillbaka Om Amerika. Hon var bestämd över att hon inte skulle komma tillbaka.

A: Hon tyckte inte om 'et! That was all!

L: Det var allt, ja. Men vad skulle göra Er intresserad? Var inte det en varning för Er då hon kom tillbaka: att det inte var bra?

A: No!

L: Ni ville prova på det, i alla fall.

A: She have a different view, I suppose.

L: Jaa.

A: I Have to make a living over there! Because my parents couldn't always - I was 19 - and - course; when You are 19 - You are grown.

L: Men Ni arbetade

A: Yes, but, You know, a little bit

L: Ni nämnde, Fru Anderson, att Ni arbetat för prästen. Var det för kyrkoherde Sjöblom eller?

A: Yes.

L: Jaha. Var det i Göteborg?

A: Ja. He had four sons, and they used to take in other students, You Know. They used to set up all their shoes and I have to polishes them!

L: Hur länge bodde Ni i Göteborg när Ni arbetade hos kyrkoherde Sjöblom?

A: Corse: He had he's wife and they where closed to church in Fjärås. I couldn't go home. She refused me.

L: Vad tyckte Ni om Göteborg. Kunde ni inte få något annat arbete i staden.

A: Jag stannade i en butik!

L: Var det i Göteborg?

A: Det var iGöteborg, ja.

L: Vilket år var det? Det är många år sen!

A: Det är många år sen! (Anhörig menar: var det 93, kanske 92!).

L: Var det stor skillnad på landsbygden och på stan; på Göteborg och Fjärås, på den tiden tycker Ni?

A: Det är samma Där som Här! The town and the country.

L: Det var skillnad, ja.

A; Oh Yes!

L: Så Det fanns mycket mera i Göteborg, till exempel att köpa and

A: Yes! Ja.

L: Så Ni tyckte om arbetet i Göteborg, det var i en affär?

A: Yes, yes.

L: Var det en speceriaffär?

A: No. It was everything, and everything. Scarves, what ever they had, You know. Not food. But: They didn't pay much.

L: Ni kom inte i kontakt med någon person som hade varit i Amerika när Ni var i Göteborg? Ni var ju så pass gammal så Ni

A: No. Det var en karl som hade varit här and gick tillbaka till Sverige.

L: Han var inte från Halland?

A: I don't know where he was from, but he wasn't far from. He must have been from Halland. It is so different now, when I came over!

L: ni menar; när Ni kom till New York; Ellis Island.

A: Ja.

L: Så Ni hade ingen syster här som väntade på Er? Jo, en syster var här.

A: Yes. You know Ida Olson? Her mother was my sister.

L: Ja, på Så vis, ja.

A: So; I came to the same sister. The other sister came!

L: Jaha. Och Hon hade varit här i rätt många år?

A: Ja Hon hade vart här i många år, yes. Oh Yes. She was young when she came here. She got married, and she stayed here. Everything went all right för her.

L: Vad hade Ni för funderingar när Ni åkte över? Skulle Ni stanna i ett par år eller i fem år, som de flesta, för att åka tillbaka sedan?

A: I didn't think I have any dreams. I stayd, and that was it.

L: Ni for hit, till Cleveland.

A: Well, I started to work here.

L: Och ni tyckte att det gick rätt så bra. Det var inga svårigheter?

A: Yes. I met my husband! then! so.

L: Ja. Var han hallänning också eller?

A: O yes.

L: Vad var han ifrån?

A: Han var ifrån Torkelstorp.

L: Torkelstorp.

A: that's another little -

L: Jaha. Och han var Anderson, ja. Hans första namn var Alfred Anderson, Torkelstorp.

A: Ja.

L: Och anledningen Varför han åkte över.

A: Like any other young men, I suppuose. He want to try hes wings too.

L: Jaha. Och Ni talade aldrig om att åka tillbaka någon gång sedan Ni blivit gift?

A: No. We were married, and we couldn't get the money. We were hit for the depression. And one two three: he was gone. So I have no desire to go back. There isn't many things for me to go to.

L: Så Ni har inga släktingar kvar?

A: Å Yes, jag har släktingar kvar!

L: på långt håll, som man säger.

A: Ja.

L: Ingen närmare släkting.

A: But, no. There is no sisters, no brothers. There's sisters well - what would it be - nieces - and nephews. And why shall I go back?

L: Nej.

A: My home. I don't know what happened to it. There was just - what do You say - a little stuga.

L: Det var aldrig tal om i Er hembygd att någon åkte till Tyskland eller till Danmark för att få arbete? Det var aldrig så?

A: No.

L: Ni nämnde förut, Fru Anderson, att det kommit tillbaka en del emigranter, ni nämnde en. Ni kommer inte ihåg om han hade med sig några nya idéer från Amerika?

A: What ?

L: nya arbetsmetoder eller sådant, som var nya, som inte hade varit i Halland förut? eller i Er hemtrakt?

A: Om det har kommit någon? No No.

L: För det är ju så att många som hade varit i Amerika, när de kom tillbaka, berättade de Hur bra det var och Hur många bättre saker de hade och sånt. Om de nu kom hem och då stannade; de hade inte med sig någonting nytt? Ni kommer inte ihåg det.

A: No. Det var ingen i min hemtrakt som kom tillbaka You Know from here, to home, really.

L: Och han stannade för gott i Sverige?

A: No. It was nobody in our territory that we didn't got in church with. But this fellow came over - he was going back. I don't know for how long time, or anything like that. He was just an older man.

L: Jaha.

Minns Ni om det fanns artiklar i tidningarna på den tiden som berättade om emigrationen, om båtar som skulle gå och hur mycket resan kostade och liknande? Om de annonserade i tidningarna om sådant där?

A: Well. På landet vi hade ingen papper

L: Ingen tidning?

A: Ingen tidning, no.

L: Hur fick Ni nyheter och så?

A: Vi fick inga! corse; i 'körkan naturligtvis, you know.

L: Och så träffade Ni mycket annat folk.

A: Ja. Yes. På landet and the country here, is just about the same, same thing.

L: Så där var ingen direkt arbetsbrist eller svårigheter att få arbete till exempel runtom i Fjärås? Det var inte många som emigrerade kanske, det var inte så mycket folk heller, utan

A: No.

L: Ni hade ingen kännning av emigrationen?

A: No, because there was a farm. My father - owned a farm to work , to get what the season was. Anybody have what they need on the farm, everything they needed was on their farm!

L: Det gick ingen nöd på folk, utan de hade mat. Det var inga svårigheter med sånt?

A: No.

L: Kommer Ni ihåg om det fanns någon föregångsman inom bygden som ville ha förändringar; bättre villkor för arbetarna och sådant? Ni känner inte till det, ingen politik och så?

A: No. No.

L: Det känner Ni inte till, nej.

A: Inte på Den tiden!!

L: Det var länge sedan.

A: Det har blivit senare år!

L: Ni kommer inte ihåg, eller var med på någon stämma eller byastämma, som man säger?

A: No.

L: Nej. Det vet Ni inte.

Nöjeslivet i bygden - var det som regel danser på gamla logar?

A: och på broar! En bro!

L: Det var väl lätt och bra att dansa på!

A: Å Yes!

Well some times in a school house, but otherwise there were no really amusement places.

L: Nej. Det fanns inget.

A: Nej.

L: Men Hur ofta gick folket, eller ungdomarna, ut. Var det varje vecka eller?

A: tio och tolv. In the Town, You know, it was.

L: Men nöjeslivet i Göteborg, när Ni arbetade där. Var det på hotell, eller fanns det nöjestillställningar där?

A: Yes, but I didn't go there. I didn't know anybody. I couldn't afford. So, I didn't.

L: Hade Ni sparat ihop pengar till Er resa eller fick Ni hjälp. Hur mycket kostade resan på den tiden?

A: Jaha. My sister here, was always good. She sent us the money.

L: Vilket år var det som Ni emigrerade?

A: Jag kom hit?

L: Ja.

A: 1902?

Anhörig: 03?

A: (Minns inte helt säkert).

Anh: But - when were You married?

L: Var det många, Fru Anderson, som kom över efter Er, exempelvis till Amerika, som emigrerat, och som stannade här för gott, eller var det någon som åkte tillbaka?

A: Really. There is (Hör ej namnet), he came after me. Me had a brother here too. He was here, and he was there.

L: Jaa. Jag kommer att tala med honom också. Men; Ifall vi glömmet av det så.

A: Yes.

L: Jag förstår att Ni har pratat med många utav dem som kom över, även efter. Vad tror ni anledningen var till att de åkte över? Var det en äventyrlusta eller var det att det var dåligt att få arbeten, eller? Vad var anledningen tror Ni.

A: Jag tror inte det var så gott om arbete, really, course everybody seem to have what they needed. But You know, it has always been better here; more money. Relatives here. You want something better if You can get it! They got the fever, and they came. That's it.

Transkriberat från kassetband 2011-01-20 /O-KS